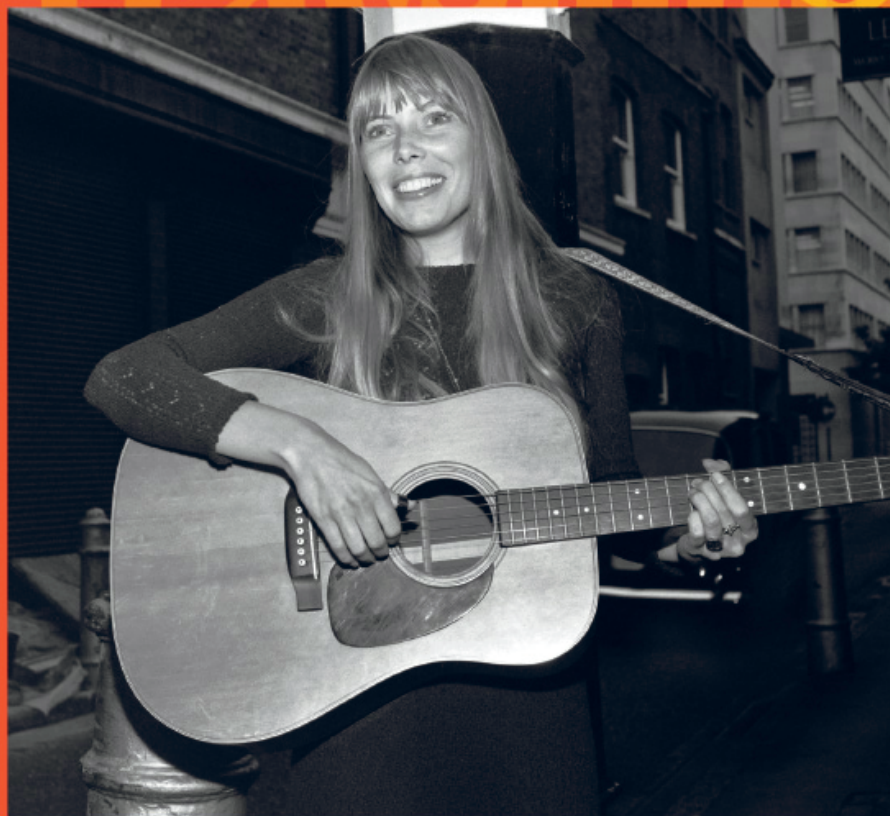

Travelling Travelling Travelling

IN DE VOETSPOREN VAN *Joni Mitchell*

ANN POWERS

Inleiding

De kaarten tekenen

Ik schrijf dit zo vaak in mijn hoofd dat het daar getatoeëerd staat, als een song.

Wat je gaat lezen is geen standaard relaas van het leven en werk van Joni Mitchell. Het is eerder een verslag van een lange reis door een leven dat de populaire muziek heeft veranderd: van een dolende vrouw met heimwee die doortastend wegen inslaat die ze zelf heeft bedacht, en van mij die haar pad volgt, in de richting van de klank van haar stem.

Ik voldoe niet aan de gebruikelijke definitie van het woord biograaf. Er zit iets in me wat zich instinctief verzet tegen de gedachte dat iemand alle feiten over het leven van een ander tegen het licht houdt en daaruit iets kan destilleren wat ook maar een beetje lijkt op het werkelijke verhaal van die ander. Ik ben meer een criticus, een cartograaf die lijnen uitzet die anderen helpen het pad te volgen van kunstenaars die me altijd een stap voor zijn. Ik vond in Mitchell een onuitputtelijk onderwerp dat me nooit de kans gaf om mijn pen neer te leggen en te denken dat mijn landkaart compleet was.

Ik moest bij mijn pogingen om haar bij te benen een nieuwe manier van schrijven aanleren die ruimte openliet voor lacunes, tegenstrijdigheden en inconsistenties om die labiele elementen te eren als essentiële onderdelen van een goed verteld verhaal. *I am on a lonely road, and I am traveling, traveling, traveling, traveling*, zingt Mitchell in 'All I Want', het openingsnummer

van *Blue*, haar meest geliefde album. Ik ben vooral zo dol op dat nummer vanwege het woord dat ze herhaalt aan het einde. Elke frasering van ‘traveling’ is anders – doelgericht, angstig, bevrijd, gedreven – omdat Joni haar ademhaling verlengt en dan afbreekt, een ritme vindt maar de beperkingen van dat ritme meteen verwerpt. Er gebeurt ontzettend veel in heel weinig tijd. Die regel is een perfecte beschrijving van mijn ervaringen bij het schrijven van dit boek. Terwijl ik me innestelde in de landschappen en soundscapes waarin Mitchell was geland en musiceerde, moest ik mezelf voortdurend ontwortelen en al mijn vastgeroeste ideeën verwerpen over wie deze vrouw is en wat haar muziek zo bijzonder maakt. Ik moest in beweging blijven zoals ze dat zelf ook altijd heeft gedaan.

Wat legendarische figuren als Mitchell vaak overkomt – niet noodzakelijkerwijs als persoon, maar als lijdend voorwerp van de hartstochtelijke belangstelling van de hele wereld – is dat ze verstrikt raken in het web van hun roem. Ze worden in zekere zin monumenten, solide constructies die zijn opgebouwd uit de aspecten van zichzelf waarvan anderen het meeste houden. Joni Mitchell – het verkeerd begrepen muzikale genie, het schoolvoorbeeld van de vrijgevochten vrouw, het droevige meisje, de denkbeeldige beste vriendin van veel jongens – is niet de dynamische machtsfactor gebleven die wordt aangestuurd door haar magie en tekortkomingen, maar gestold tot een reeks eigenschappen en kwaliteiten. Ze is: open stemmingen, songs waarin ze haar gevoelens blootlegt, jazzrock. Ze is: een kwajongensachtige oude heks, een kinderloze moeder, de eindeloos standvastige minnares die vertrekt voordat de zon opkomt. Ze is: een categorie op zichzelf, zo herkenbaar, uiteindelijk ondoorgrondelijk. Ze is natuurlijk al die dingen, maar je fossiliseert haar door haar te reduceren tot een paar categorieën.

Mitchell onderzoekt in haar muziek de veronderstellingen van de samenleving over wat vrouwen en artiesten kunnen zijn en

plaatst er vraagtekens bij. Je miskent haar kunst en invloed als je er vanuit slechts één gezichtspunt naar kijkt. Ik volg in dit opzicht Mitchells voorbeeld: 'Ik denk soms dat ik multifreen ben,'¹ zei ze ooit. Daarmee lijkt ze een term te hebben bedacht die psychologen later gingen gebruiken voor mensen met 'verschillende conflicterende zelden en zelfrepresentaties'.² Mitchell zei het eenvoudiger: 'Wil de echte ik nu opstaan?'³

Ik wilde Joni Mitchell volgen tijdens haar dwaaltochten en vluchten en het ritme van haar verkenningen in kaart brengen. Haar zelfconceptie begint met beweging. Als haar wordt gevraagd zichzelf te definiëren, is 'muzikant' zelden het eerste antwoord dat bij haar opkomt. Ze zegt dat ze al van kinds af aan danser is. En schilder. Hoe ze met de jongens en de foute meiden in een vervalven kroeg in Saskatoon haar kousen aan rafels stond te swingen. Hoe ze haar armen omhoog stak om penseelstreken aan te brengen op een doek en met een smeervarf ongekende vergezichten opende. Een portret verhardt en wordt doods als de maker de adem, de levende aanwezigheid van haar onderwerp uit het oog verliest – een voortdurend veranderend iets, eerst wazig, dan in focus, dan vervagend, dan helder, dan weer anders omdat het licht is veranderd – en naar iets absoluuts streeft. Mensen zijn niet definitief, een verhaal is dat ook nooit. Dat is waar het om gaat in Mitchells songs. Het leven is merkwaardiger, groter dan dat. En mensen – zelfs genieën – zijn kleiner; menselijk, altijd onvoltooid. Iedere legende is er ook gewoon een van ons.

VERTREKKEN

Het is al heel wat jaren geleden dat ik in mijn voortuin argwanend naar de zich samenballende wolken stond te kijken toen ik werd gebeld door een redacteur uit New York. 'Ik wil dolgraag

lezen wat je te vertellen hebt over Joni,' zei hij. Mijn eerste reactie was om de telefoon weg te halen bij mijn gezicht en hard te lachen. Natuurlijk: de vrouwelijke muzikrecensent moet schrijven over de vrouwelijke halfgod. Waarom had nooit iemand tegen me gezegd: 'Ik wil dolgraag lezen wat je te vertellen hebt over The Beatles'? Maar ik kende het antwoord. Ik had in de loop van dertig jaar vele tienduizenden woorden geschreven waarin gedachten over wat het is om een 'vrouw in de muziek' te zijn centraal stonden. Diep weggestopt in een kist in mijn werkkamer ligt een ingebonden notitieboekje met ergens halverwege de in blauwe inkt gekrabbelde tekst 'I LOVE WOMEN' en mijn ongebreideld enthousiaste ideeën over Kate Bush, Chrissie Hynde en Debbie Harry, de artiesten van mijn newwavegeneratie. Zij waren de vrijdenkers die me lieten zien dat muziek het vehikel kon zijn voor de vragen die ik had over wat het betekent om in een vrouwenlichaam de ruimten te betreden waar mannen de dienst uitmaken. In diezelfde kist zit de tekst van een praatje dat ik ooit heb gehouden over *Blue*. Ik ben van tijd tot tijd bezweken voor het onvermijdelijke door haar genialiteit te erkennen, maar ik ben nooit lang blijven hangen in de nabijheid van die genialiteit.

Ik ademde diep in en bracht de telefoon weer naar mijn oor. Zo heel vreemd was het bij nader inzien niet om te denken dat iemand als ik – een witte vrouw uit de middenklasse die zichzelf ziet als een bohemien, dol is op goede ballads, in het noorden is opgegroeid maar Californië ziet als haar tweede thuis en aardig overweg kan met een gitaar – belangstelling heeft voor Joni Mitchell. Toch waren mijn gevoelens over Mitchell en haar muziek eerder abstract dan hartstochtelijk. Ik heb haar eerlijk gezegd altijd nogal intimiderend gevonden, niet iemand met wie ik me makkelijk kan identificeren. Natuurlijk, ik hoor de perfectie van *Blue*, de reikwijdte van *Hejira*. Ik erken haar innovaties als gitarist, haar magische kwaliteiten in de studio, de diamanten glans van haar stem. Maar op een gegeven moment had ik wel

genoeg mensen horen zeggen dat Joni Mitchell fantastisch is en dat ze daar nooit de volledige erkenning voor heeft gekregen.

In mijn ogen had ze bovengemiddeld veel mee. Haar talent was al van onschatbare waarde, en dan was ze ook nog eens het mooiste meisje van de klas, had ze goede connecties met machtige mannen als de Davids (Crosby en Geffen) en een sluwe charme waarmee ze dezelfde mensen voor zich wist te winnen die haar vrouwelijke collega's als mal en buitensporig beschouwden. Mitchell was zodra ze voor het eerst een podium betrad verzekerd van goedgezinde critici en een toegewijd publiek. Zelfs als ze in haar carrière te maken kreeg met de onvermijdelijke tegenslagen was en bleef ze de spirituele gids van veel luisteraars. Ik hield meer van underdogs. De koninginnen van de rock-'n-roll en de soul die ik op handen droeg, zoals Janis Joplin en Aretha Franklin, waren rauwer dan Mitchell. Ze was slank en cool, als een zwaan, en ik herkende niets in haar van mijn eigen manier van leven.

Momentje, zei ik tegen de redacteur. Kan ik je straks terugbellen? Ik moest even een blokje om lopen en het op me laten inwerken. Nadenken over de mogelijkheid of ik zou toetreden tot de horde Joni-vereerders. Toegewijde fans en academici – die categorieën gaan naadloos in elkaar over – hebben elke gitaarstemming, elk uitstapje, elke ontmoeting al tot in de kleinste details gedocumenteerd. Vrouwen en mannen hebben haar op het schild gehesen als hun zielsverwant, maar tegelijkertijd als een onbereikbaar ideaal. Joni heeft zo veel harten veroverd en is zo vaak een 'genie' genoemd, dat het mislukte rijm tussen 'genius' en 'Joni' is ingebed in haar verhaal en er het symbool van werd. Die intense, compromisloze Joni-verering schrikte me eerlijk gezegd af. Ze kan bij veel mensen geen kwaad doen. Ik voelde me nooit op mijn gemak in het gezelschap van de populaire kinderen.

Ik haalde opnieuw diep adem. Ik moest erkennen dat Joni ook mij weleens diep had geraakt. Toen ik uiteindelijk in staat was

alle ballast opzij te zetten en werkelijk naar haar muziek te luisteren, hoorde ik een vrouw die ik wel degelijk herkende. Een rusteloze, leergierige zoeker. Een ziel die toegeeft dat ze gebroken is. Een dame met een goed gevoel voor humor. En hoe dan ook een briljante muzikant die net als veel andere vernieuwers haar tekortkomingen omzette in pluspunten en de dominante artistieke conversaties van haar tijd door haar eigen filters haalde totdat ze uniek klonken. Ik ken Mitchells volledige oeuvre inmiddels goed genoeg om te weten dat ze dat talloze malen heeft geflikt, dat ze nooit op haar lauweren heeft gerust en altijd weer op zoek ging naar iets nieuws. En haar songs maakten me duidelijk dat ze geen zin had om te worden behandeld als een heilige koe. Ik vroeg me af of ik misschien een andere Joni Mitchell kon vinden, een versie die minder wordt vereerd, maar beter begrepen.

En dus belde ik terug en zei oké. Dat ik op pad zou gaan met Joni, dat ik haar leven en werk enige tijd het centrum van mijn wereld zou maken. Ik kon nog niet weten dat het avontuur me naar allerlei gecompliceerde locaties zou voeren.

ECHOLOCATIE

Ik geloof niet dat iets op artistiek gebied ooit tijdloos kan zijn. Ik vertrouw wel op resonanties, de echo's die de impact van specifieke songs (of boeken of schilderijen) versterken in hun moment en meevoeren door de jaren heen. Ik bezweek in mijn jeugd voor rock-'n-roll omdat de geluidsgolven me omver bleven en me elke vierkante centimeter van mijn lichaam lieten voelen. De hitte, de vrijheid, het geluk dat mensen ervoeren als ze in de ban raakten van die muziek. Dat is resonantie in zijn meest fysieke, tastbare vorm. Ik hoefde niet te worden verheven naar hemelse sferen, ik wilde en moest vooral mijn eigen wereld

beter leren kennen. Muziek gaf me het gevoel dat ik in het centrum van de dingen stond. De teksten van mijn geliefde songs, die rechtstreeks tegen me spraken en om antwoorden vroegen, versterkten mijn overtuiging dat een mens helemaal kon opgaan in het huidige moment.

Later ging ik inzien dat resonantie ook iets cultureels is. Het is niet zo dat de beste artiesten hun historische context overstijgen. Ze zijn juist diep verankerd in een specifieke tijd en plaats. En ze zijn in diepste wezen zichzelf. Hun talent is dat ze weten welke elementen van de chaotische ervaring de potentie hebben om het moment van hun creatie te overstijgen en verhalen, geluiden en beelden te vormen die trillen en uitdijen. En dan kan iemand een jaar of een eeuw later het werk van een groot kunstenaar ontdekken en er de echo van haar eigen stem in aantreffen.

Joni Mitchell heeft een metafoer voor dit type connectiviteit, die ze bedacht toen ze in het voorjaar van 1976 door het Westen van de vs reed en een formatie militaire vliegtuigen zag, een voorval dat alleen in het ruimtevaarttijdperk kon plaatsvinden, maar haar deed denken aan zaken van lang geleden, aan pelgrimstochten en profetieën. Ze gebruikte het beeld in haar song 'Amelia', waarin ze verwees naar haar favoriete vorm van waarzeggerij, de *I Ching*. In *the hexagram of the heavens* zag ze *the strings of my guitar*. Voor de opname van het nummer vroeg ze de jazzgitarist Larry Carlton weidse lijnen te spelen om haar woorden kracht bij te zetten en te laten zien dat de tekst ging over dromen, over moderniteit, over het gegeven dat onze verheven concepten van het universele altijd voortkomen uit wat we met onze handen en ons brein kunnen bevatten.

Dat is resonantie. Het is persoonlijk, het is hier en nu, het is oeroud. Een hippie als Joni zou misschien zeggen dat het allemaal draait om de vibes, wildvreemden bij elkaar brengen door hen te laten voelen wat ze diep in hun botten met elkaar gemeen hebben. Een visioen dat ze in eenzaamheid ervoer, werd een

song die door het universum schalt en daar overleeft, een song waarvan de oorspronkelijke betekenis zich vermenigvuldigt en door tijd en ruimte reist. Ik wilde die geluidsgolven in Joni's verhaal volgen en navigeren met behulp van echolocatie.

Ik moest de moleculen volgen die tegen elkaar aan botsen en patronen vormen in Mitchells leven en werk. Dat betekende dat ik lichtvoetig moest blijven. Dit boek is chronologisch opgebouwd, maar mijn werkwijze was minder rechtlijnig. Ik heb niet van haar jeugd tot haar jaren als grande dame haar levenspad gevolgd, maar ben op zoek gegaan naar de scharniermomenten die haar vormden. Ik wilde begrijpen hoe ze die momenten centraal stelde in haar muziek. Ik startte mijn zoektocht bij de periode waarin ze het meest zichtbaar was, begin jaren zeventig, toen Mitchell dankzij *Clouds* en *Blue* symbool kwam te staan voor een nieuwe openheid bij songwriters. Ik ging op zoek naar alles wat er te vinden was over de gemeenschappen die haar vormden, eerst als *folkie* en later als een naar spiritualiteit hunkerende Californische vrouw die het folkgenre een nieuwe invulling gaf onder invloed van Hollywood, jazz en de tegencultuur. Ik ging op zoek naar haar vrienden en muzikale partners om te ontdekken hoe het voor haar was om te moeten omgaan met dat eeuwige probleem van vrouwen in de creatieve wereld: om vrouw te zijn in een klimaat dat wordt gedefinieerd door mannen. Ik stroopte mijn mouwen op, dook in de archieven van de Rock & Roll Hall of Fame en las alle nummers uit de vroege jaren van *Rolling Stone* om te begrijpen hoe ze – in de nasleep van een feministische beweging die ze zelf niet steunde – een rolmodel werd voor een bepaald type geëmancipeerde vrouw.

Joni's resonanties vulden mijn hoofd toen ik begon met denken, lezen, luisteren en schrijven. Ik begreep hoe de zaken die haar bezighielden pasten binnen de context van de tijd waarin ze leefde. Ik zag terugkerende elementen: de kindertijd als een fictief terrein waarop singer-songwriters hun idealen en eigen-

aardigheden projecteren, verdriet als een compliceerde vorm van vrouwelijke emancipatie, zijpaden en schuilplaatsen als de geheime bronnen van de kracht van een kunstenaar. En reizen, altijd maar reizen, het paradoxale funderende principe van haar leven.

Tegen de tijd dat ik het einde van de jaren zeventig bereikte, was Joni geen abstractie meer voor me. De door roem gefossiliseerde figuur maakte plaats voor een volledig gevormde vrouw. Deze Joni Mitchell was noch de onderdanige vrouw die de problemen van alle vrouwen op haar schouders torste, noch de popgodin die zich aan alle begrip onttrok. Ze was een maffketel met wie je kon lachen, een satiricus die de chique hippiepretenties die haar weleens naar binnen zogen scherp observeerde. Ze stortte zichzelf in liefdesaffaires en spirituele avonturen met een enthousiasme en een open hart die me vertrouwd voorkwamen. Ze heeft altijd gezegd dat ze diep in haar hart een rock-'n-roller is. Het was die rebelse spirit waarmee ze me uiteindelijk voor zich wist te winnen. Ik waardeerde ook haar toenemende belangstelling voor jazz en hoe hard ze werkte om de beste muzikale partner en de meest inventieve instrumentalist en zangeres te worden die ze maar kon zijn. Ik raakte geïntrigeerd door de muziek en de verhalen van het jazzrockmilieu waarin ze zich begaf, begeesterd door de nieuwsgierigheid die haar ertoe aanzette om simplistische definities af te zweren. Diezelfde spirit kenmerkte haar vaak onderschatte werk in de jaren tachtig. Met mijn kennis over haar belangstelling voor nieuwe technologieën en thema's kon ik de muziek van die tijd – mijn eigen jeugd – beter begrijpen.

Het derde bedrijf van Mitchells leven leverde weer andere narratieve problemen op. Na haar vijftigste trok ze zich soms lang terug uit het openbare leven en kampte ze met gezondheidsproblemen. Haar hereniging met Kilauren Gibb, de dochter die ze kort na haar geboorte had laten adopteren, beantwoordde een aantal belangrijke vragen over haar leven en werk. Maar omdat ik zelf

een adoptiemoeder ben, wilde ik geen veronderstellingen doen over hun relatie. Geen twee adoptieverhalen zijn gelijk, en het is mijn oprechte overtuiging dat het verhaal alleen toebehoort aan de mensen die het hebben geleefd. Mijn terughoudendheid om een voyeur te zijn is een van de redenen waarom ik mezelf nooit een biograaf zou noemen. Maar uiteindelijk kreeg ik het gevoel dat ik Mitchells aanwijzingen kon volgen toen ze de middelbare leeftijd bereikte en daarna. Toen ze eenmaal had leren omgaan met haar nieuwe publieke identiteit als moeder vond ze ook een aantal spirituele dochters: muzikanten en schrijvers die hunkerden naar haar zegening. Ze speelde op fascinerende manieren met haar nalatenschap. En ze begon haar archief op te bouwen in de periode waarin dat een primaire doelstelling werd voor muzikanten van haar generatie en een belangrijk onderzoeksgebied binnen de popmuziek.

De tijd verstreek en mijn Joni-atlas werd dikker en dikker. Ik ging een rol spelen die ik nooit had gewild: ik werd een Joni-expert. 'Daar heeft Joni over geschreven,' zei ik opeens zomaar tijdens gesprekken over poptrivia. 'Luister maar naar het tweede couplet van "Cactus Tree"'. Of 'Die synthesizer heeft Joni ook gebruikt' of 'Joni heeft opgetreden in die club' of 'Die gitarist is in 1979 op tournee geweest met Joni'. Mijn vrienden gedoogden mijn dwangmatige spierballenvertoon, ze wisten hoeveel werk ik erin had gestoken. Maar dan kwam de onvermijdelijke vraag: 'Heb je al met haar gesproken?' Nee, zei ik dan, en dit is de reden.

Ik wist dat Joni Mitchell fantastische interviews gaf. Als ze eenmaal op dreef was, was er geen houden aan, tenzij ze even de interviewer de les las om de een of andere mening die ze belachelijk vond. Ze heeft ooit een contract getekend om haar autobiografie te schrijven, maar die is op het moment dat ik dit schrijf nog altijd niet gepubliceerd. Ze heeft haar verhaal wel door anderen laten optekenen. Er is een grote, almaar toenemende stapel literatuur beschikbaar die haar praatzieke conversaties documen-

teert. De aantrekkelijkste bron is Malka Maroms *Joni Mitchell: In Her Own Words*, een verzameling interviews op boeklengte. De samenwerking met Marom, een Canadese folkzangeres en presentatrice van de publieke radio, met wie Mitchell al bijna haar hele leven lang bevriend is, is op een achteloze manier het meest informatieve document waaraan ze heeft meegewerkt. Mitchell heeft in de loop van haar leven ook veel andere schrijvers in haar huis verwelkomd, die hun bandrecorders discreet mochten laten meeluisteren.

Die werken waren voor mij van onschatbare waarde. Michelle Mercers in 2009 verschenen studie *Will You Take Me As I Am* (over de periode rond *Blue*) was de weerslag van warme gesprekken die ze onder het genot van witte wijn met Joni voerde in de achtertuin van Joni's huis aan de Sunshine Coast. Het boek rekende af met allerlei populaire mythes, zoals de gedachte dat Joni ooit een afstandelijke glamourvrouw was geweest. David Yaffes biografie *Reckless Daughter* (2017) is gebaseerd op uren lange gesprekken die van tijd tot tijd werden opgeschort vanwege verstoringen in de onderlinge communicatie. Hoewel Yaffe door die conflicten misschien iets te ijverig probeerde om bij Joni een wit voetje te halen, is het een sterk boek, vooral dankzij de rijke muzikale analyses die voortkwamen uit hun diepzinnige gesprekken. Maroms boek geeft het meest overtuigende beeld van Mitchells persoonlijkheid. Mitchell wordt hier geplaagd en op haar gemak gesteld en zo nu en dan uitgedaagd door een echte vriendin in gesprekken die plaatsvonden in de loop van enkele tientallen jaren. Ze laat haar gedachten onthullend detoneren en op hol slaan, al heeft ze in haar stream of consciousness de neiging om ongemakkelijke waarheden te verdoezelen. Ook Mitchells interviews in publicaties als *Rolling Stone* en *Vanity Fair* en in anthologieën van gerespecteerde journalisten als Barney Hoskyns en Susan Whitall worden getypeerd door uitbarstingen van ongecensureerde mijmeringen. Met een boeken-

plank die zowat bezweek onder boeken vol met Joni's woorden had ik nooit het gevoel dat ik verlegen zat om haar ideeën.

In 2015 kreeg Mitchell een zware hersenbloeding. Het was enkele jaren lang onduidelijk of ze ooit nog zou spreken in het openbaar. Ik heb een groot deel van dit boek geschreven in die periode van haar stilzwijgen. Toen ze uiteindelijk weer van zich liet horen, aanvankelijk als eregast bij een aantal concerten om haar en haar kunst in het zonnetje te zetten en later, toen ze zelf weer optrad – behoedzaam, maar vastberaden – heb ik overwogen om contact met haar te zoeken. Ik besloot al snel het niet te doen. Niet alleen omdat ik te weinig wist over haar gezondheid, maar eerlijk gezegd ook omdat ik bang was voor wat er zou gebeuren als ik om haar zegening vroeg.

Was dat laf? Misschien. Maar ik ben jarenlang betrokken geweest bij de merkwaardige dans tussen artiesten en hun chroniqueurs. Ik weet maar al te goed dat een klein beetje intimiteit de behoefte aan méér aanwakkert. Hoe geliefder de kunstenaar, hoe krachtiger die hunkering. Ondanks en soms dankzij haar vrolijke arrogantie straalt Joni Mitchell glashard uit: als je me eenmaal kent, zul je van me houden en onvoorwaardelijk in me geloven. Die onweerstaanbare aantrekkingskracht is problematisch als je helder van geest wilt blijven. Ze verleidt je. Mitchells biografen weten dit en hebben altijd geworsteld met de mogelijkheid dat ze hun uiteindelijk haar goedkeuring zou onthouden. 'Ik wist dat ze zich tegen me zou keren, dat ze me zou verbannen,'⁴ zei Yaffe in een interview na de publicatie van zijn boek. Ze heeft hem inderdaad een paar keer verstoten om hem weer in genade aan te nemen en opnieuw te verbannen.

Yaffes probleem – en nu is het ook mijn probleem – is dat Mitchell exact meent te weten wat haar verhaal betekent, ook al heeft ze zichzelf in de loop der jaren tegengesproken en dingen gefilterd door haar eigen, zeer subjectieve lens. Het geheugen is altijd bedrieglijk, de kracht ervan is altijd afhankelijk van de

overtuiging van de verteller. Nadat ze tientallen jaren lang als een schat is gemijnd en bewaakt kan de legende Mitchell (misschien ook de vrouw, dat is moeilijk te zeggen) het niet meer verdragen dat ze voortdurend aan een kruisverhoor wordt onderworpen. *Joni Mitchell never lies* liet de rapper Q-Tip weten in Janet Jacksons hit 'Got 'Til It's Gone'. Maar dat is ook weer een leugen. We zetten allemaal weleens de feiten naar onze hand, we laten dingen weg, maken andere mooier dan ze zijn. Ik wilde niet meewerken aan een mythe. Ik wilde de vragen kunnen stellen op grond waarvan Mitchell me zou verbannen. Daarom koos ik ervoor me te beperken tot dingen die ze al heeft gezegd en uit de buurt te blijven van de gespannen relatie die een interview zou creëren.

Je kunt resonanties niet nauwkeurig registreren als je te dichtbij staat. Ik weet hoe het is om te nauw bij een artiest betrokken te raken en mijn kritische onafhankelijkheid te verliezen. Dat is een neveneffect van 'de machine die sterren maakt' (Joni's woorden), het proces dat eraan bijdraagt dat roem verankerd raakt in de gecompliceerde transactie waarbij beroemde mensen hun privéleven en intieme gedachten aanbieden voor de prijs van een concertkaartje, een album, een tijdschrift. Fans denken alles te weten over hun favoriete sterren. Tijdens een persoonlijke ontmoeting kan de kick van instant vertrouwdheid alles vertroebelen. Journalisten mogen zich niet gedragen als fans, maar we zijn ook maar mensen. We hunkeren naar acceptatie. En ik wil niet dingen naar Joni Mitchells acceptatie. Ik wil haar wereld bekijken met een zo breed mogelijk perspectief. Dat lukt me alleen als ik op afstand blijf. Zo ben en blijf ik een getuige, geen vriendin.